

היום נלמד בעזרת ה':

סוטה דף ו

(בעמוד הקודם)

הגמרא שאלה מדוע אישה שנסתרה ומת בעלה בלא בנים אינה מתייבמת לאחיו?

ואית דאמרי אמר רב יוסף: התורה צויתה על הבעל שאשתו זינתה, להוציא אותה מביתו בכדי שלא תהרוס לו את 'הבית' (כדלעיל שזנות הורסת את הבית כתולעת בשומשום), ואתה אומר שהיא תתייבם לאחיו?

אמר ליה אביי: אם כן מדוע מותר לה להתחתן עם מישהו אחר?

אמר ליה: האם אנחנו מחייבים את האיש האחר להתחתן איתה בעל כורחו? ומכיון שהוא בחר בכך זו בעיה שלו. אבל לגבי יבום מכיון שיש מצוה לייבם ולא לחלוץ, אם היה על היבם מצוה לייבם אותה אנחנו מכריחים אותו להכניס אישה שתהרוס לו את הבית. ולכן אין לו מצוה לייבם אותה, ומכיון שאין בה מצות יבום ממילא אסור לייבם אותה (כי היא נחשבת לאשת אח שלא במקום מצוה).

ואיכא דאמרי: הפסוק קרא למי שמתחתן עם אישה שזינתה ונתגרשה 'אחר' **"וְהָלַכְהָ וְהִיְתָה לְאִישׁ אֲחֵר"**, משום שהוא אינו בן זוגו (= במעלה שווה) של בעלה הראשון, שהראשון גירש אותה בגלל רשעותה ואילו הוא מתחתן איתה. וממילא גם אי אפשר לומר ליבם ליבם אותה.

אמר ליה אביי: אם כן לאחר שנישאת ל'אחר' הזה, אם הוא מת בלא בנים מדוע היא מתייבמת לאחיו, והרי הוא 'אחר' מאחיו?

תירוצ: **גביה דהאי:** לאחר שנישאה 'לאחר' כשהיא היתה אצלו ולא זינתה יש לה שם טוב בנשואין הללו, כי יתכן שחזרה בתשובה, ולכן כשהיא תתחתן פעם נוספת או תתייבם - הנושא אותה לא יקרא 'אחר' כי הוא לא לקח אותה מתוך קלקול.

תירוצ נוסף על הקושיא מדוע סוטה לא תתייבם:

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

רבא אמר: משום קל וחומר. אם הסוטה נאסרה על בעלה שהיה מותר לה עד עכשיו – קל וחומר שתיאסר על אח בעלה שהיה אסור לה עד עכשיו.

אמר ליה אביי: אם כך כהן גדול שקידש אלמנה שהיא נאסרת עליו, ומת בלא בנים, לא תתייבם לאחיו כהן הדיוט שהיא אמורה להיות מותרת לו, בגלל הקל וחומר הנ"ל! קושיא: **נאסרה? הא אסירא וקיימא:** הרי היא היתה אסורה מראש על הכהן גדול והיא לא 'נאסרה במותר לה'?

אלא: אם כך אשת כהן שנאנסה שהיא נאסרת על בעלה (שלא כמו אשת ישראל שאינה נאסרת באונס), אם הוא ימות בלא בנים היא לא תתייבם לאחיו – במקרה שיש לו אח 'חלל' (שנולד מאביו שהתחתן עם גרושה) אע"פ שחלל מותר להתחתן עם אישה הפסולה לכהונה, וזאת בגלל הקל וחומר: אם היא נאסרה על המותר לה (דהיינו בעלה בגלל האונס) קל וחומר שתיאסר על האסור לה (דהיינו האח שעד שמת בעלה הוא היה אסור לה).

תירוץ: **אונס בישראל מישרא שרי:** מכיון שכהן 'חלל' נחשב כמו ישראלי שמותר באשת איש שנאנסה, לא שייך כאן קל וחומר. כי דוקא במקרה שגם לבעל וגם ליבם היא אסורה מצד שזינתה, אנו אומרים קל וחומר: שאם לבעלה המותר לה היא נאסרת כל שכן ליבם האסור לה היא אמורה להיאסר. אבל כאן שליבם היא מותרת (באופן עקרוני – לו היא היתה אשתו בגלל שהוא חלל שמותר באנסה) לא שייך קל וחומר.

משנה: ואלו אסורות מלאכול בתרומה: יש חמישה נשים שנאסרות על בעליהן, וממילא אם הן היו אשת כהן נאסרות מלאכול בתרומה: א. האומרת לבעלה 'טמאה אני לך' כי נבעלתי לאיש אחר [ומדובר לאחר קינוי וסתירה אבל בסתם אינה נאמנת -תוס']. ב. אישה שבאו שני עדים שנבעלה. ג. סוטה שלא מסכימה לשתות את המים המרים, לא מכריחים אותה אך היא יוצאת מבעלה בלא כתובה. ד. סוטה שבעלה אינו רוצה להשקותה, היא יוצאת עם כתובה. ה. סוטה שבעלה בא עליה לאחר שנסתרה קודם ששתתה את המים, אינה שותה והיא נשאת אסורה לבעלה לעולם.

גמרא: אמר רב עמרם: את הדבר הבא אמר רב ששת והוא הביא לכך ראייה מהמשנה: אישה שנסתרה ויש שני עדים בחו"ל שראו שהיא נטמאה, אם היא תשתה את המים המרים - המים לא יבדקו אותה.

ואנהר לן עינין: והראיה מהמשנה: אישה שבאו שני עדים שנטמאה אסורה לאכול בתרומה. והרי מתי באו העדים? אי אפשר לומר שהם באו קודם שהיא שתתה, כי אז פשוט שלא תשתה שהרי כבר נאמר במשנה ש'האומרת טמאה אני לך' אינה שותה.

אלא בהכרח שהם באו לאחר שהיא שתתה, ובהכרח גם שמכיון שהיו לה עדים בעולם שנטמאה המים לא בדקו אותה, ולכן אפילו שלא צבתה בטנה אין ראייה שהיא לא זינתה, ועכשיו שבאו העדים היא נאסרת. אבל אם המים כן היו בודקים אותה - בהכרח היה מתברר שהעדים שבאו עכשיו הם עדי שקר, והיא היתה נשאת מותרת.

אמר ליה רב יוסף: אין ראייה. כי באמת גם כשיש לה עדים המים בודקים אותה, ומה שלא צבתה בטנה זה בגלל שיש לה זכות שתולה ומעכבת את העונש המגיע לה, ולכן כשבאו עדים לאחר ששתתה והעידו שזינתה הם נאמנים והיא נאסרת.

במאי קמלפגי: רב ששת ורב יוסף? ב'מתנוונה'. כלומר ישנה מחלוקת בין רבי לרבנן: רבי סובר שאמנם זכות תולה לה אבל היא מתנוונת והולכת עד שהיא מתה מאותה מיתה של ציבת הבטן, ורבנן חולקים עליו.

רב ששת סובר שרבנן לא חולקים על רבי שהיא מתנוונת מהמים, אלא רק שלדעתם היא לא מתה באותה מחלה, ואילו רבי סובר שהיא מתה מאותה מחלה. ממילא לדעת רב ששת יש ראייה שאם יש לה עדים המים לא בודקים אותה, כי אם אנו רואים שהיא לא מתנוונת לאחר השתיה בהכרח שהעדים שקרנים וזה לא יתכן שהרי המשנה אמרה שאם באו שני עדים הם נאמנים.

אבל לדעת **רב יוסף** רבנן נחלקו על רבי גם בעצם ההתנוונות, שלדעת רבנן הזכות תולה לה והיא לא מתנוונת כלל, ממילא לפי רבנן יתכן שגם אם יש עדים המים בדקו אותה אבל אין בכך ראייה שהיא טהורה כי זכות תולה לה וממילא העדים נאמנים.

מדחה אתה את המים בפני כל הנשים: אם זכות תולה, שתיית המים כבר לא תהווה איום על הסוטות להודות שהן טמאות, כי הם יתלו בזכות שתגין עליהם מהעונש. ובנוסף, יצא שם רע על הטהורות ששתו ולא נענשו שיאמרו האנשים באמת הן טמאות רק שהזכות תולה להן.

תירוץ: לרבי שמעון קאמרת? אתה מקשה לרבי שמעון? והרי רבי שמעון באמת סובר שזכות לא תולה בגלל הסיבות הנ"ל, ואם כן לדעתו גם עדים בחו"ל לא יתלו בגלל הסיבות הנ"ל.

מתיב רב (על רב ששת): יש כמה נשים סוטות שמנחת הקנאות שהן מביאות לבית המקדש אינן קריבות, ואינן יכולות להיפדות ולצאת לחולין, וכן לא לבוא בתור נדבה (כי זו מנחת שעורים שאינה כשרה לנדבה), אלא נשרפות בבית הדשן שבעזרה.

שתיים מהן: סוטה שמודה 'טמאה אני' (כי היו מאיימים עליה שתודה) שאז כבר לא משקים אותה את המים וממילא כבר לא מקריבים את המנחה, כי המנחה הזו באה רק בשביל להזכיר לפני ה' את העוון של הסוטה (אם באמת זינתה) כדי שהמים יבדקו אותה. וכן סוטה שבאו עדים שהיא טמאה והטעם כנ"ל.

דאתו עדים אימת: הגמרא מבררת מתי באו העדים? אם לפני שהניחו את המנחה בכלי שרת - נמצא שהיא לא התקדשה ב'קדושת הגוף' (גוף החומר של המנחה) אלא רק ב'קדושת הפה' (שהקדישו אותה בדיבור), ואם כן היא יכולה להפדות ולצאת לחולין.

אלא הם באו לאחר שהמנחה כבר התקדשה בכלי - אך הרי היו לה עדים בשעה שהניחו את המנחה בכלי שרת, ואם נאמר שאפילו שיש לה עדים היא ראויה לשותות וממילא היא ראויה להביא מנחה, נמצא שהמנחה קדשה בכלי, וכשבאו העדים לאחר מכן וכבר אין צורך להקריבה והיא נשרפת.

אבל אם נאמר שכשיש לה עדים המים לא בודקים אותה כלומר היא לא ראויה לשותות מי סוטה, ממילא היא גם לא ראויה להקריב מנחת סוטה, נמצא למפרע שבטעות הקדישו בפה והניחו את המנחה בכלי שרת, ואם כן התברר שהמנחה חולין ואינה צריכה אפילו פדיון.

תירוץ: כגון שזינתה בעזרה: כלומר העדים לא באו להעיד על הסתירה שנטמאה בה, אלא על שזינתה בעזרה לאחר שבאה לבית המקדש. ולכן כשהניחו את

המנחה בכלי שרת היא היתה ראויה לקרבן ומשום כך נתקדשה, אבל לאחר שבאו העדים כבר לא משקים אותה והמנחה נשרפת.

קושיא: והלא פרחי כהונה: והרי צעירי כהונה מלוים אותה בעזרה ואיך יתכן שזינתה? תירוץ: היא זינתה איתם.

דאטו פרחי כהונה בכיפה וכו': וכי פרחי כהונה תלויים בכיפה שעל ראשה (= מטפחת), שהיא לא זזה כלל בלעדיהם? יתכן שהיא היתה צריכה לנקביה והלכה לבדה וזינתה.

רב פפא אמר: מדובר שבאו עדים על הסתירה כמו שאמרנו בתחילה, ובאמת המנחה היתה אמורה לצאת לחולין מדאורייתא, אך רבנן גזרו שתישרף גזירה שמא הרואים לא ידעו לחלק בין המקרים ויגידו שמותר להוציא דבר שנתקדש בכלי שרת לחולין.

מתיב רב מרי (על רב פפא): המנחה דומה לקרבן, כשם שבקרבן יש ארבע עבודות: שחיטה, קבלה (של הדם), הולכה (הדם למזבח), זריקה (על המזבח) - כך בסוטה יש ארבע עבודות מקבילות: קמיצה (הכהן קומץ בידו מן המנחה), הנחת הקמיצה בכלי שרת, הולכה, הקטרה (באש על המזבח).

קדש הקומץ בכלי וכו': מכיון שהיא מתה או בעלה מת אין כבר צורך בהקרבת מנחה (שאין צורך לברר האם היא טהורה), הרי המנחה נפסלה בין קמיצה להקטרה ולכן תשרף. אבל אם כבר הקטירו את הקומץ ואז מת הבעל או האישה קודם שהספיקו הכהנים לאכול מן המנחה - המנחה לא נפסלה (ומותרת באכילה) כי כשהיא קרבה היא 'כיפרה' כלומר פעלה את הפעולה שהיה עליה לעשות (שעל ידי הקרבתה משקים את האשה ובודקים אותה) דהיינו שהיא מנחה כשרה.

באו לה עדים שהיא טמאה: באו עדים קודם ההקטרה והעידו שהיא נטמאה בסתירה, אם כן המנחה נפסלה בין קמיצה להקטה והיא נשרפת כנ"ל.

נמצאו עדיה זוממין: אם נמצאו העדים שהעידו על הסתירה זוממין - התברר למפרע שהיא כלל לא נסתרה וממילא המנחה נתקדשה בטעות והרי היא חולין. הקושיא: אם רבנן גזרו שלא יאמרו שדבר שנתקדש בכלי שרת יוצא לחולין מדוע כאן לא גזרו?

תירוץ: עדים זוממין קאמרת? לעדים זוממין יש קול וכולם ידעו שהיתה כאן טעות.

תניא כוותיה דרב ששת: יש ברייתא האומרת כרב ששת אך לא 'מטעמו' כלומר לא מהפסוק שהוא למד זאת. כי הוא למד מהפסוק "וְעַד אֵין בָּהּ" להוציא מי שיש לה עדים במדינת הים. אבל הברייתא לומדת מהפסוק "וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וְטָהֳרָה הִוא וְנִקְטָה וְנִזְרְעָה זֶרַע". המילה 'וְטָהֳרָה' מיותרת ללמד שדוקא מי שניצלה מהמים בגל שהיא טהורה מקבלת זרע, ולא מי שניצלה מהמים כי היו לה עדים במדינת הים. והאות ו' של המילה 'וְטָהֳרָה' מלמדת שגם מי שניצלה בגלל שתלתה לה זכות לא תקבל זרע. והמילה "הוא" גם מיותרת ללמד שמי שמעשיה התפרסמו עד שנשים הטוות לאור הלכנה (= 'מוזרות בלבנה') משוחחות עליה אין המים בודקים אותה ולכן אפילו שהיא ניצלה מהמים היא לא תקבל זרע.

קושיא: ורבי שמעון: הסובר שזכות אינה תולה, אמנם הוא לא דורש את האות ו' של 'וטהורה' כמו שהברייתא דרשה, אך הרי אי אפשר לומר שלשיטתו גם אם יש לה עדים במדינת הים המים בוקדים אותה, שהרי הברייתא למדה מ'וטהורה' שהמים לא בודקים אותה. ואם כן קשה: הרי הסיבה שרבי משעון אמר שזכות אינה תולה כי יוציאו לעז על הטהורות שהן באמת טמאות ורק הזכות תלתה להם, והרי הוא מודה בעדים במדינת הים שהמים לא בודקים אותה אע"פ שלכאורה יוציאו לעז על הטהורות שבאמת הן טמאות רק היו להן עדים בחו"ל?

תירוץ: מצב כזה שיהיו עדים בחו"ל על הטומאה זה דבר לא שכיח, ואנשים לא מעלים אותו בדעתם. ממילא אין חשש שיוציאו לעז על הטהורות בכך.